

ANK LINDEN

Wordt de krant het stiefkind van de media-opvoeding?

Ondanks de inspanningen van leerkrachten en de dagbladpers lijkt het opvoeden van kinderen tot kritische kranteconsumenten in Nederland tot nu toe weinig succesvol. De geringe tijd die de oudere jeugd aan het lezen van de krant besteedt, is sedert 1975 gedaald tot hooguit vijf minuten per dag. Het schaarse onderzoeksmateriaal maakt de problematiek inzake jongeren en kranteopvoeding in Nederland nog onvoldoende inzichtelijk. Aanbevolen wordt periodiek tijdsbestedingsonderzoek te verrichten naar het gebruik en de functie van de krant voor kinderen vanaf de basisschoolleeftijd, een betere samenwerking tussen ouders en leerkrachten als (krante)opvoeders te bewerkstelligen alsmede de interactieve communicatiemogelijkheden en jeugdjournalistieke activiteiten van de (regionale) kranten te intensiveren.

Kranteopvoeding is erop gericht de jeugd met de krant vertrouwd te maken, hen te helpen de krant te leren lezen en kritisch te interpreteren. Vraag is welke inspanningen leerkrachten, ouders en de dagbladpers zelf daaraan kunnen en willen leveren.

In deze bijdrage proberen we aan de hand van het beschikbare onderzoeksmateriaal een beeld te krijgen van de wijze waarop de jeugd van zes tot negentien jaar de krant gebruikt. Vervolgens wordt de rol van leerkrachten en ouders geanalyseerd: hoe gaan leerkrachten op school met de krant om, en praten ouders met hun kinderen over de krant? Tenslotte gaan we na welke activiteiten de dagbladpers ontwikkelt om van de hedendaagse jeugd morgen trouwe kranteconsumenten te maken. Na de evaluatie volgen enkele aanbevelingen.

Gebruik van de krant

Kranten hebben in de praktijk op z'n minst een tweeledige functie: te informeren en te amuseren, hoewel over de laatste functie in de redactiestatuten meestal weinig is terug te vinden (Scholten, 1982; Jansen, 1987). Als aanvulling op de vluchtige beelden van t.v.-journaal en actualiteitenrubrieken biedt de krant dagelijks ruimte om feiten en gebeurtenissen uitvoerig(er) toe te lichten en van commentaar te voorzien. De krant kan in een eigen tempo en op elk gewenst moment van de dag gelezen (en herlezen) worden. De informatieve functie van de krant houdt tevens een socialiserende of vormende bijdrage in, omdat de krant via "(...) die Vermittlung von aktuellem und latentem Wissen und von gesellschaftlichen Normen zur Jugend- und Erwachsenenbildung beiträgt" (Brand & Schulze, 1982). Juist vanwege deze informatieve en socialise-

rende rol van de krant is het van groot belang dat de jeugd ook daadwerkelijk met de krant wordt geconfronteerd. Zoals we nu zullen zien, laat het gebruik dat jongeren van de krant maken echter veel te wensen over.

Leesfrequentie en leestijd

Periodiek onderzoek naar het mediagebruik van met name 6 – 12 jarigen in Nederland is schaars en onderling nauwelijks vergelijkbaar (Van der Voort & Beentjes, 1987). Kinderen in de basisschoolleeftijd bekijken de krant slechts af en toe, al stijgt met de leeftijd de frequentie waarmee de krant wordt ingekeken. Recente gegevens laten zien dat het percentage kinderen dat 'wel eens' in de krant leest, oploopt van 26% (7- tot 8-jarigen) tot 52% (9- tot 12-jarigen) en 80% (12- tot 16-jarigen) (Van Lil, 1988). Op dagbasis trekt de jeugd slechts enkele minuten voor de krant uit. Kinderen van 6 tot 8 jaar besteden per dag gemiddeld ongeveer 2 minuten aan het lezen van de krant (incl. tijdschriften), bij 9- tot 11-jarigen bedraagt dat 4 minuten en de groep van 12-16 jaar leest per dag 8 minuten in de krant en tijdschrift (Van Lil, Vooijs & Van der Voort, 1988). Blijkens het vijfjaarlijkse tijdsbestedingsonderzoek (TBO) besteedde de jeugd van 12 tot 19 jaar in 1985 aan het lezen van alléén kranten per dag gemiddeld 5,1 minuten. In 1980 was dat 6,0 minuten, en in 1975 gemiddeld nog 6,9 minuten per dag (SCP, 1986). Deze gegevens laten zien dat de oudere jeugd in 1975 reeds weinig tijd voor de krant uittrok en daar een decennium later nog minder tijd voor reserveerde.

Favoriete kranterubrieken

Waarover lees je het liefst in de krant? In 1984 werd dit als een 'open vraag' gesteld aan kinderen van 8-12 jaar. Daarbij noemde de helft van de kinderen 'strips' en 'spelletjes' (Van Lil, 1984). In een recenter onderzoek (Van Lil, 1988) werden negen typen krante-artikelen aan kinderen van 6 tot 16 jaar voorgelegd met de vraag welke gelezen worden (zie Tabel 1).

De jeugd van 6-8 jaar laat een duidelijke voorkeur voor strips en foto's zien en voor de 9- tot 11-jarigen komt daar het nieuws over de eigen woonomgeving bij. Die tendens zet zich, afgezien van de strips, in versterkte mate voort bij de 12- tot 16-jarigen, die vooral belangstelling hebben voor het plaatselijke nieuws, misdaad- en andere sensationele verhalen, foto's en – daarna – strips. Ruim de helft van deze groep heeft ook belangstelling voor de sport- en advertentierubrieken, en 40% leest het buitenlandse nieuws. Voor het buitenlandse politieke nieuws bestaat echter weinig belangstelling.

Groenen (1987) heeft bij leerlingen in het voortgezet onderwijs (v.o.) voor een tiental onderwerpen de leesfrequentie vastgesteld (zie Tabel 2).

De steekproeftrekking, vraagstelling, leeftijdsafbakening en de omschrijving van krante-onderwerpen van Van Lil (1988) en Groenen (1987) vertonen onderlinge verschillen, waardoor de tabellen 1 en 2 zich niet direct laten verge-

Tabel 1.
Percentage jongeren van 6 tot 16 jaar dat verschillende typen krante-artikelen leest (alleen krantelezers).

Onderwerp	Leeftijd		
	6/8 jr	9/11 jr	12/16 jr
nieuws eigen woonplaats	45	57	86
misdaad/diefst./inbraak	23	54	82
foto's kijken	73	72	76
verkeersongelukken	35	50	72
strips	78	77	65
sport	30	50	56
advertenties	20	34	56
buitenlands nieuws	8	26	40
nieuws regering/politiek	0	9	18

Bron: Van Lil (1988).

lijken. Niettemin vertonen de resultaten van de twee onderzoeken sterke overeenkomsten. Volgens beide studies is de v.o.-jeugd vooral geïnteresseerd in het 'kleine' smeuijge nieuws (misdaad, ongelukken) en nieuws uit de eigen directe omgeving (zij het dat de interesse voor plaatselijke nieuws in Groenens onderzoek aanzienlijk lager uitvalt dan in het onderzoek van Van Lil). Daarentegen vertoont de jeugd in beide studies een matige interesse voor het buitenlandse nieuws en is hun belangstelling voor het nieuws uit politiek Den Haag uiterst gering.

Tabel 2.
Leesfrequentie krante-onderwerpen bij kinderen van 12-14 en 15-16 jaar (percentages jongeren).

Onderwerp	Leest bijna altijd		Leest bijna nooit	
	12-14	15-16	12-14	15-16
ongeluk/misdr.	59	72	8	3
popnieuws	63	49	13	17
plaatsel. nieuws	32	47	18	11
strips/puzzles	52	44	17	29
RTV info	51	41	20	22
kleine adv.	37	38	19	17
sport	47	37	26	35
jeugdpagina	40	23	30	44
buitenl. nieuws	15	18	28	30
binnenl. politiek	3	5	69	56

Bron: Groenen (1987).

Opvoeding tot kritisch kranteconsument

In deze paragraaf bespreken we achtereenvolgens welke bijdrage de school, het gezin en de dagbladers zelf aan de krante-opvoeding leveren.

Op school

Bijna alle leerkrachten uit de bovenbouw van de basisschool vinden de krant voor hun leerlingen te moeilijk (Gortzak, 1984). In de meeste gevallen wordt 'de schuld' daarvan bij de krant gelegd; soms verwijst de leerkracht ook naar leesproblemen of het gebrek aan belangstelling van de leerlingen. Toch maken de leerkrachten in het basisonderwijs van kranteknipsels gebruik, of als aanvulling op de lesstof of als alternatief lesmateriaal, bijvoorbeeld bij de lessen Nederlands en wereldoriëntatie. Volgens Van Lil (1988) besteedt 62% van de leerkrachten in het basisonderwijs aandacht aan de krant. Tegelijkertijd meent echter 68% van de basisschool-leerkrachten dat aan de krant meer aandacht zou moeten worden gegeven. Nadere gegevens over de feitelijke aandacht voor de krant in het Nederlandse basisonderwijs of de effecten ervan zijn – voor zover bekend – niet beschikbaar.

Volgens de leerlingen uit het onderzoek van Groenen (1987) behandelt slechts 8% van de leerkrachten in het voortgezet onderwijs met enige regelmaat een onderwerp uit de krant; 65% van de leerkrachten zou dit 'af en toe' doen. Dat gebeurt dan voornamelijk in de lessen Nederlands (53%) en maatschappijleer (36%). Aandacht voor de krant is er vaker naarmate de leerlingen ouder zijn, dus in de hogere klassen. Hetzelfde geldt voor het gebruik dat tijdens de lessen van de krant wordt gemaakt. Beduidend meer '17-plussers' (49%) dan 15- en 16-jarigen (34%) zeggen dat 'de meeste' leerkrachten het lezen van de krant voor hen belangrijk vinden (Groenen, 1987). Een reden daarvoor wordt niet vermeld in Groenens onderzoek, maar het kan zijn dat leerkrachten juist bij oudere leerlingen enige vaardigheid gewenst vinden omdat bij de eindexamens nogal eens kranteteksten worden gebruikt. Het is ook mogelijk dat onder de '17+'-leerlingen de VWO-leerlingen oververtegenwoordigd zijn, een categorie waar een intensievere leescultuur heerst dan in het LBO/MAVO/HAVO.

In de WRR-voorstudie 'Massamedia en basisvorming' (Van der Voort & Beishuizen, 1986) werd negatief geadviseerd terzake van de invoering van 'audiovisuele vorming' als een nieuw vak in het voortgezet basisonderwijs (VBO). Van der Voort en Beishuizen oordeelden dat het onderwijs via de vakken wereldoriëntatie (basisonderwijs) en maatschappijleer (voortgezet onderwijs) een voldoende bijdrage kan leveren aan de begeleiding van scholieren tot kritische media-consumenten. In het inmiddels door de WRR uitgebrachte (en door de Minister van O. & W. overgenomen) eindadvies werd het negatieve advies met betrekking tot audiovisuele vorming gehonoreerd,

maar werd tevens geadviseerd maatschappijleer als verplicht vak uit het curriculum voor de basisvorming te schrappen. Indien de Tweede Kamer dit wetsvoorstel ongewijzigd aanvaardt, is er in de toekomst in het voortgezet onderwijs geen enkel verplicht vak waarin systematisch aandacht aan krante-opvoeding wordt besteed (zij het dat krante-opvoeding wel in de 'vrije uren' aan de orde kan komen).

Het gezin

Omdat er nauwelijks onderzoeksgegevens voorhanden zijn over wat ouders feitelijk aan krante-opvoeding doen, wordt hier slechts ingegaan op enkele factoren waarvan bekend is dat zij het gebruik van de krant door de jeugd beïnvloeden. Onderzoek van o.a. Bonfadelli (1980, 1983, 1986) en Saxer (1983) laat zien dat het sociale milieu alsook het opleidingsniveau van ouders indicaties zijn voor de mate waarin kinderen kranten lezen. Kinderen uit hogere sociale milieus lezen vaker de krant dan andere kinderen. De stimulerende werking vanuit het gezin komt ook tot uiting in het gegeven dat jongeren met een hogere opleiding en afkomstig uit krantlezende gezinnen meer met hun ouders over het gelezene praten dan anderen.

Naast milieu-bepaalde invloeden zou ook het geslacht een rol spelen (Saxer & Bonfadelli, 1980). Volgens veel studies zijn jongens intensievere krantlezers dan meisjes. Met het toenemen van de leeftijd zou die invloed van sociaal milieu en geslacht nog worden versterkt (Schoonderwoerd & Knulst, 1982; NOJ, 1985). De jongste gegevens laten echter nauwelijks nog verschillen zien in het krantleesgedrag van jongens en meisjes (Van Lil, 1988).

De houding van de ouders ten opzichte van het lezen van de krant wordt positiever naarmate hun kinderen ouder worden. Dat komt tot uitdrukking in het belang dat aan het lezen van de krant wordt gehecht alsook in het praten over de inhoud van de krant (Groenen, 1987). Van de 15-16 jarigen zegt 46% dat hun ouders het belangrijk vinden dat zij de krant lezen, tegenover slechts 34% van de 12-14 jarigen; 25% van de 15-16 jarigen zegt dat hun ouders met hen over de krant praten (tegenover 14% van de 12-14 jarigen).

Volgens de studie van Van Lil (1988), waarin de opvattingen van de ouders zelf werden geregistreerd, meent 37% van de ouders met kinderen van 6-16 jaar dat kinderen thuis meer tijd aan het lezen van de krant zouden moeten besteden, een opvatting die door 50% van de leerkrachten in het basisonderwijs van harte wordt onderschreven. De dagelijkse confrontatie met de krant kan voor kinderen een belangrijke stimulans zijn om met het lezen ervan vertrouwd te raken (Cebuco, 1986). Het 'leren omgaan met de krant' wordt door 85% van de ouders als een taak voor het onderwijs gezien (Van Lil, 1988). Het onderzoek vermeldt niet in welke mate ouders zich zelf inspannen om het lezen van de krant te bevorderen.

De Dagbladpers

De dagbladpers hoopt dat de scholier van vandaag zich 'morgen' op een krant gaat abonneren zodat de oplagen minstens op peil blijven. De Stichting Krant in de Klas (KIK) – in 1975 in het leven geroepen door De Nederlandse Dagbladpers (NDP) – richt haar promotionele activiteiten vooral op de leerkrachten. De KIK doet dit o.m. door:

- (a) de krant zelf als lesonderwerp te introduceren (via docenten-cursussen, lesbrieven, speciale krantjes, nieuwsquizen etc.);
- (b) in te spelen op het gegeven dat de krant (als onderdeel van het themaveld massamedia) onderwerp is bij de experimentele eindexamens maatschappijleer in het v.o.;
- (c) in te spelen op het gegeven dat krante-artikelen vaak als opdracht gebruikt worden bij eindexamens in het voortgezet onderwijs.

Met de verstrekking van lesmateriaal en gratis kranten wordt momenteel ongeveer 10% van de scholen in het basis- en voortgezet onderwijs bereikt¹). Op Groenens vraag of er in de les wel eens materiaal van de Krant in de Klas werd gebruikt, antwoordde 6% van de leerlingen met 'ja' en 94% met 'nee' (Groenen, 1987). Een aantal jaren geleden bestempelden Duitse leerkrachten de inspanningen van 'Zeitung in der Schule' (ZiS) om met de krant tot het onderwijs door te dringen als te incidentele pogingen, waarbij "(...) zwar gewisse Lernziele verfolgt werden, -alles bleibt jedoch zu eklektisch" (Brand & Schulze, 1982). Ongeveer tot dezelfde conclusie komen Van der Voort en Beishuizen voor wat betreft de Nederlandse onderwijssituatie (1986).

De laatste jaren zijn steeds meer (regionale) krantenbedrijven overgegaan tot het aanstellen van educatieve medewerk(st)ers die onder meer tot taak hebben de contacten met de scholen in de regio te intensiveren. Anno 1988 spenderen de gezamenlijke krantenbedrijven (inclusief de KIK) jaarlijks circa vier miljoen gulden aan promotie van de krant in het onderwijs²). De effecten van deze activiteiten op het krantgebruik van leerlingen zijn niet wetenschappelijk onderzocht.

Momenteel voegen ook zo'n 35 (voornamelijk regionale) dagbladen een of meerdere keren per week speciale jeugdpagina's aan de krant toe. De verschijningsfrequentie is zeer verschillend, de doelgroepen lopen onderling uiteen en de inhoud is zeer divers. Er zijn jeugdpagina's waarin een deel van de berichtgeving voor volwassenen 'vertaald' wordt in voor kinderen begrijpelijke teksten; andere jeugdpagina's worden gevuld met speciaal voor kinderen bestemde berichten (Ten Broeke, 1986). Uit tabel 2 blijkt dat 40% van de 12- tot 14-jarigen en 23% van de 15-16-jarigen uit Groenens onderzoekspopulatie regelmatig de jeugdpagina's lezen. Een kwart van deze lezers zegt via de jeugdpagina ook naar de rest van de krant te kijken (Groenen, 1987).

De enige jongerenpagina in Nederland die sedert vijf jaar dagelijks verscheen

- 'Goochem' in Het Parool - moest onlangs echter het veld ruimen voor de beurspagina. De hoofdredacteur motiveerde die beslissing met de mededeling dat 'Goochem' geen succes was, omdat Het Parool er niet meer betalende lezers door kreeg³). Naar verdere effecten van jeugdpagina's op het lezen van de krant is geen onderzoek verricht.

Evaluatie

De krant is een medium waaraan de jeugd slechts enkele minuten per dag aandacht besteedt, en dan voornamelijk om van het 'kleinere' nieuws en onderwerpen in de service-sfeer kennis te nemen. Voor een deel van de oudere jeugd - zij het niet meer dan enkele tientallen procenten - heeft de krant een wat bredere informatieve functie. De belangstelling van de jeugd voor het medium krant was en is echter marginaal. Dat maakt krante-opvoeding tot een moeizaam gebeuren. Een evaluatie van de bijdragen van leerkrachten, ouders en krantenbedrijven met betrekking tot krante-opvoeding laat het volgende beeld zien.

In het basisonderwijs vinden leerkrachten de moeilijkheidsgraad van de 'echte' krant te hoog voor hun leerlingen, ook al gebruiken ze af en toe wel eens een kranteknipstel in de les of is er soms een krantenproject op school. Een ruime meerderheid meent dat voor de krant een belangrijkere plaats in het leerplan van de basisschool moet worden ingeruimd, maar uit niets blijkt dat dit ook zal gebeuren. Vooralsnog mag de krant slechts op incidentele aandacht van de basisschool rekenen.

De situatie in het voortgezet onderwijs is niet veel gunstiger. Ook hier is geen sprake van een systematische aandacht voor de krant. In de meeste lessen wordt slechts sporadisch naar de krant verwezen, en zelfs in de lessen Nederlands en maatschappijleer is het kritisch leren lezen en interpreteren van de krant geen verplicht nummer. Gevreesd moet worden dat in het toekomstige voortgezet basisonderwijs daarvoor nog minder ruimte zal zijn. Krante-opvoeding wordt onder andere bemoeilijkt door het verschil in waardering voor de krant tussen leerkrachten en leerlingen (Linden & Olderaan, 1984), met name als het gaat om de waarde die aan de binnenlandse berichtgeving wordt gehecht.

Hoewel veel ouders het van belang achten dat kinderen de krant lezen, blijkt uit niets dat zij hier ook wat aan doen. Het lijkt erop alsof ouders en leerkrachten de verantwoordelijkheid voor de krante-opvoeding op elkaar willen afschuiven. Terwijl de leerkrachten zeggen dat hun leerlingen thuis meer de krant moeten lezen, vindt het merendeel der ouders dat de school een taak heeft bij het leren omgaan met de krant.

Ook de dagbladers richt haar activiteiten voornamelijk op de leerkrachten en ziet hen als belangrijkste schakel tussen krant en kind. De inspanningen

van de Stichting Krant in de Klas, de door regionale krantenbedrijven aangestelde educatieve medewerk(st)ers, en andere initiatieven van de pers bereiken echter slechts een deel van de schoolgaande jeugd. De pers laat mogelijkheden liggen om een middel te gebruiken dat zij volledig in eigen hand heeft en dat (bijna) dagelijks op de mat van de meeste huisgezinnen belandt: de krant zelf. Via een verdere ontwikkeling en intensivering van de jeugdpagina's kan het dagbladbedrijf rechtstreeks trachten de jeugd voor de krant te interesseren en – kritisch – te gebruiken.

Aanbevelingen

Teneinde het inzicht in het gebruik en de functie van de krant voor de jeugd te verbeteren en de inzet van degenen die bij krante-opvoeding betrokken zijn meer kans op resultaat te geven, dient er (meer) aandacht te worden besteed aan de volgende beleidsaspecten.

Onderzoek naar concrete ontwikkelingen op het terrein van de krante-opvoeding.

Nader onderzoek is gewenst op de volgende terreinen:

- (a) uitbreiding van het periodieke tijdsbestedingsonderzoek naar het gebruik van de krant en het leesgedrag van 6- t/m 11-jarigen;
- (b) onderzoek naar de rol van de ouders bij het vertrouwd maken en leren omgaan van hun kind(eren) met de krant;
- (c) onderzoek naar de invloed van de krant op het normen- en waardenpatroon van jongeren;
- (d) onderzoek naar de frequentie en lesdoelen waarmee leerkrachten in het basis- en het voortgezet onderwijs aandacht aan de krant besteden;
- (e) inventarisatie van leerstof en lesmaterialen over de krant en de toegepaste didactische werkvormen;
- (f) onderzoek naar de effecten van de KIK-activiteiten, de educatieve dienstverlening van kranten en de jeugdpagina's.

Een betere taakverdeling en samenwerking van ouders en leerkrachten. Het leren omgaan met de krant wordt nu nog te veel tot de verantwoordelijkheden van de school gerekend. Onder het motto: 'De krant als (t)huiswerk' zouden ouders hun eigen taak in het opvoedingsproces in overleg met leerkrachten moeten afbakenen en uitvoeren. Denkbaar is dat ouders hun kind(eren) eerst thuis met de krant vertrouwd maken waarna in een later stadium thuis regelmatig huiswerk-opdrachten over de krant worden gemaakt.

Een betere profilering van de krant op de jongeren-mediemarkt. De dagbladen dienen zich nadrukkelijk(er) op het toekomstig mediagebruik van een nieuwe generatie in te stellen⁴⁾. Met name regionale kranten lenen zich bij uitstek

voor interactief mediagebruik. Redacties moeten (meer) naar de feedback van jeugdige lezers luisteren en die – waar mogelijk – ook honoreren. Daarmee wordt een meer persoonlijke en tot lezen stimulerende band tussen jongeren en hun krant mogelijk gemaakt. Daarbij past een beleid dat voorwaarden biedt voor een verdere ontwikkeling van jeugdjournalistieke activiteiten.

Tenslotte: media-opvoeders dienen zich te realiseren dat: "in each case, television or film is an addition to print, not a substitute for it" (Greenfield, 1984). Een van de meest consistente bevindingen in de literatuur over 'Media in Education' is de opvoedkundige meerwaarde van multimediagebruik ten opzichte van een 'single-medium'-presentatie. Daarom verdient de krant in het kader van media-opvoeding te promoveren van een lastig stiefkind tot een geliefd en onmisbaar gezinslid.

NOTEN

- 1 De Dagbladpers (1986), 39(7/8), 20-21; Jaarverslag van de Stichting Krant in de Klas (1987). De Nederlandse Dagbladpers in 1987, blz. 47-49.
- 2 De Dagbladpers (1988), 41(1), 18.
- 3 De Dagbladpers (1988), 41(3), 18; De Volkskrant, 6 aug. 1988. Er verschijnt nu alleen zaterdag in het Parool een jongerenpagina.
- 4 VNU's jeugdtijdschriften-uitgever OBERON liet onlangs door het Persinstituut (UvA) een inventariserend onderzoek uitvoeren, getiteld "Een dag heeft maar 24 uur", teneinde reeds nu een aantal beleidsbeslissingen te nemen om het jeugdtijdschrift enige toekomst te garanderen. Zo vormt televisie voor het jeugdtijdschrift een direct bedreigende factor, omdat beide mediumtypen in sterke mate op elkaar terrein zitten op het functie-aspect 'amusement'. Afgaande op de beschikbare onderzoeksresultaten kan een groot deel van het gebruik van de krant door de jeugd onder hetzelfde functie-aspect gerangschikt worden.

LITERATUUR

- Bcentjes, J.W.J. & Van der Voort, T.H.A. (1987). De invloed van televisie kijken op het lezen van de jeugd. *Massacommunicatie*, 15, 107-134.
- Brand, P., Schulze, V. (Hrsg.) (1982). *Medienkundliches Handbuch Die Zeitung*. Braunschweig: Agentur Pedersen.
- Broeke, M. ten (1986). *Jeugdpagina '86: Verslag van een onderzoek naar jeugdpagina's in de Nederlandse dagbladen*. Amsterdam: Stichting Krant in de Klas.
- Bonfadelli, H. (1980). Neue Fragestellungen in der Wirkungsforschung: Zur Hypothese der wachsenden Wissenskluff. *Rundfunk und Fernsehen*, 28, 173-193.
- Bonfadelli, H. (1983). Kinder/Jugendlichen und Massenkommunikation: Entwicklung, Stand und Perspektiven der Forschung zu Beginn der 80er Jahre. *Media Perspektiven*, 5/83, 313-324.
- Bonfadelli, H. (1986). Jugend und Medien: Befunde zum Freizeitverhalten und zur Mediennutzung der 12- bis 29-jährigen in der Bundesrepublik Deutschland. *Media Perspektiven*, 1/86, 1-21.
- CEBUCO (1986). *Een oriënterend onderzoek naar de functie van de krant in deze tijd*. Amsterdam: CEBUCO/Instituut voor Sociale Communicatie.
- Gortzak, K.J.J.M. (1984). *De krant in het onderwijs*. Leiden: Leids Interdisciplinair Centrum voor Onderwijs Research (LICOR).
- Greenfield, P. M. (1984). *Mind and Media. The effects of television, computers and video games*. Boston: Harvard University Press.
- Groenen, C. (1987). "Heb jij de krant al gelezen?" Amsterdam: Perscombinatie/CEBUCO.
- Hofland, H. (1986). Een informatiebeleid voor de toekomst. *Symposium dagbladjournalistiek en marketing* (pp. 61-66). Amsterdam: CEBUCO.
- Jansen, C.H. (1987). *Politiek en dagbladjournalistiek*. Muiderberg: Coutinho.
- Lil, J. van (1984). *Evaluatie NOS-Jeugdjournaal* Hilversum: NOS, Afdeling Kijk- en Luisteronderzoek.

- Lil, J. van (1984). *Klein publiek, jongeren en radio*. Hilversum: NOS, Afdeling Kijk- en Luisteronderzoek.
- Lil, J. van (1988). *Beeld van een kind*. Hilversum: NOS, Afdeling Kijk- en Luisteronderzoek.
- Lil, J. van, Vooijs, M.W. & Van der Voort, T.H.A. (1988). Het verband tussen televisiekijken en vrijetijdslezen: een dwarsdoorsnede studie. *Pedagogische Studiën*, 65, 377-389.
- Linden, A. & Olderaan, F. (1984). Maatschappijleer en massamedia: kijken achter de schermen. *Optiek*, 10(2), 11-20.
- Linden, A. & Olderaan, F. (1985). Social Studies and the Mass Media: A dutch experience. *The Media Education Journal*, AMES 3/1985, 34-37.
- Linden, A. (1986). Politieke socialisatie en massamedia, in: H. Dekker, S.A. Rozemond & Th. J. IJzerman (red), *Politieke socialisatie: Theorie, onderzoek, toepassing*. (pp. 161-176). Culemborg: Educaboek.
- Masterman, L. (1985). *Teaching the Media*. London: Comedia Publishing Group.
- Murdock, G. & Phelps, G. (1976). *Jeugd en massamedia*. Leiden: Stafleu & Zoon.
- NOJ '85 (1985). Ruim kwart van jeugd 't best te benaderen met tijdschriften. *Adformatie*, 13(36), 17-20.
- Postman, N. (1984). *Het verdwijnende kind*. Weesp: Het Wereldvenster.
- Postman, N. (1984). *Amusing ourselves to death. Public discourse in the age of show business*. New York: Elisabeth Sifton Books/Viking.
- Saxer, U. (1983). Bildung und Pädagogik zwischen alten und neuen Medien. *Media Perspektiven*, 1/83, 21-27.
- Scholten, O. (1982). *Krant en democratie. Een studie naar politieke informatie in landelijke dagbladen*. Amsterdam: VU Boekhandel/Uitgeverij.
- Schoonderwoerd, L.P.H. & Knulst, W.P. (1982). *Mediagebruik bij verruiming van het aanbod, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid*. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij.
- SCP (1985). *Jongeren in de jaren tachtig*. 's-Gravenhage: SCP-cahier no. 47.
- SCP (1986). *Sociaal en Cultureel Rapport 1986*. 's-Gravenhage: Staatsdrukkerij/Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van der Voort, T.H.A. & Beishuizen, M. (1986). *Massamedia en basisvorming*. 's-Gravenhage: Staatsgeverij (Serie Voorstudies en Achtergronden/Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, V49).
- Van der Voort, T.H.A. & Beentjes, J.W.J. (1987). Kweekt de televisie analfabeten? *Intermediair*, 23(4), 25-29.
- Vooijs, M.W., Van der Voort, T.H.A. & Beentjes, J.W.J. (1987). De geschiktheid van verschillende typen vragen om de kijktijd en leestijd van kinderen te meten. *Massacommunicatie*, 15, 65-80.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) (1986). *Basisvorming in het onderwijs*. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij.

ABSTRACT, A. Linden. Is the newspaper the Cinderella of media education? Massacommunicatie 1, 1989, p. 94-103.

Despite efforts of teachers and the daily press, bringing children up to be critical consumers of newspapers appears to have been rather unsuccessful in the Netherlands so far. Since 1975, the average time adolescents spend reading the newspaper has decreased to no more than five minutes a day. Research material is scanty and insufficiently elucidates the issue of children and newspaper education.

It is recommended to investigate time-spending patterns and the function of newspapers for children upwards of six; to improve the cooperation of parents and teachers as (newspaper-) educators; and finally to intensify the interactive communication potential of (regional) newspapers and their journalistic activities for young people.